

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/610,Spotkanie-poswiecone-pamieci-prof-Tomasza-Strzembosza-Warszawa-17-listopada-2004.html>
07.04.2026, 22:09

Spotkanie poświęcone pamięci prof. Tomasza Strzembosza. Warszawa, 17 listopada 2004 r.

Wystąpienie

Szanowni Państwo,

Profesor Tomasz Strzembosz, jeden z najwybitniejszych polskich historyków, był częstym gościem Instytutu Pamięci Narodowej, życzliwie, choć nie bezkrytycznie obserwując jego działalność. Brał udział w organizowanych przez IPN sesjach, zarówno jako prelegent, jak i zaangażowany dyskutant. Jesteśmy Mu za to bardzo wdzięczni. Zabierając głos wyrażał, jak to czynił przez całe życie, swoje suwerenne, niezależne zdanie, ponieważ był dokładnie - tak jak Rodzina Zmarłego napisała w nekrologu - „człowiekiem wolnym, żył w zgodzie z Bogiem, ludźmi i samym sobą”. W swojej pracy i działalności publicznej zawsze kierował się prostymi, jednoznacznie brzmiącymi zasadami: patriotyzmem, poczuciem odpowiedzialności obywatelskiej, dbałością o dobro wspólne. Do końca swojej pracy naukowej był naukowcem „poszukiwaczem”. Po zamknięciu etapu badawczego nad konspiracją warszawską, w najmniej dogodnym momencie, a więc w czasie stanu wojennego, zdecydował się na rozpoczęcie badań nad całkowicie nieznaną i zakazaną przez ówczesne władze historią konspiracji polskiej pod okupacją sowiecką lat 1939-1941. Mimo wielu trudności w decyzji tej wytrwał, czego plonem jest ostatnia publikacja.

Chciałbym podkreślić, że opinie Profesora Strzembosza o niektórych historycznych wydarzeniach ulegały czasami pewnej modyfikacji pod wpływem uznawanych przez Niego za rzetelne i pełne najlepszej woli badań Instytutu Pamięci Narodowej, za co żywimy wobec Profesora najgłębszy podziw i szacunek. Z drugiej strony, jakież wielki wpływ wyniki badań Profesora Strzembosza miały na aktywność i dorobek historyków Instytutu. Za tę owocną współpracę jesteśmy mu niezwykle wdzięczni.

Profesor dał Instytutowi to, czym się zawsze cieszył i szczylił: swoich uczniów - kilkunastu z nich stanowi kadrę badawczą Biura Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej, wnosząc doń te wartości, które wynieśli z Jego seminariów: rzetelność naukową, żarliwość i dociekliwość w badaniach, poczucie obowiązku historyka wobec własnego narodu i jego historii, umiłowanie prawdy bez względu na koniunkturę, a nawet pewien styl jej głoszenia, bez stosowanej często przez niektórych badaczy „nowomowy”. Jest to szkoła historii głęboko „humanistycznej”, patrzącej na wydarzenia przez pryzmat doświadczeń i losów pojedynczych ludzi. Szkoła wymagająca poświęcenia i determinacji, ucząca pokory i niejednoznaczności badanych wydarzeń. Szkoła inspirująca do sięgania po sprawy trudne i kontrowersyjne, ucząca odwagi i szacunku wobec adwersarzy. Profesor Strzembosz utrzymywał żywy kontakt ze swoimi uczniami do ostatnich dni. Wierzę, że będą oni nadal

realizować w Instytucie jego testament jako historyka, społecznika i obywatela.

Ogromny szacunek i uznanie dla Profesora oraz Jego dorobku spowodowały, że Kapituła Nagrody „Kustosza Pamięci Narodowej” im. Grzegorza Jakubowskiego, ustanowionej w roku 2002, jednogłośnie nadała Mu ten tytuł w tym samym roku w uznaniu Jego trudnych do przecenienia zasług jako niezależnego historyka, Nauczyciela i Przewodnika następnych pokoleń badaczy.

Profesor planował swą obecność na dzisiejszym spotkaniu Klubu Historycznego im. gen. Stefana Roweckiego - „Grotą”. Jako członek jego Rady Naukowej sam zaproponował temat i prelegentów, którzy mieli omówić Jego najnowszą książkę o antysowieckiej partyzantce nad Biebrzą i przy okazji zapoznać szerzej członków Klubu oraz zaproszonych gości z tym ważnym elementem naszej historii i pamięci w odniesieniu do całych polskich Kresów wschodnich lat 1939-1941. Miał również sam zabrać głos na tej sesji... Profesor Strzembosz jest tu dziś z nami obecny. Czujemy jego bliskość. Tak niech zostanie na zawsze.